

HELENA SZMUNESS

ur. 1948; Kemerowo, Rosja

Miejsce i czas wydarzeń	Lublin, PRL
Słowa kluczowe	projekt "Archiwum Historii Mówionej - opracowanie i udostępnienie online najcenniejszych zasobów", cmentarz żydowski, dewastacja cmentarzy żydowskich

Zdewastowany nowy cmentarz żydowski

Jeden [cmentarz żydowski] był blisko mnie. Bardzo rozwalony, bardzo zdeptany, właściwie nieistniejący, bo te macewy były albo przewracane albo porzbijane albo ukradzione, nie wiem, do gospodarstw. Ja chodziłam często na ten cmentarz. Właśnie szło się do niego od tej ulicy gdzie była drukarnia „Kuriera Lubelskiego”. I ja tam chodziłam często z psem na spacer. Z książką. Ja się tam przygotowywałam na tym cmentarzu do matury. Właśnie tam był spokój, tam nikt nie zaglądał, tam można było gdzieś przycupnąć w kąciku i mieć spokój. I ja teraz zobaczyłam zdjęcie, które było podpisane „stary cmentarz żydowski”. I to musi być ten sam cmentarz. To musi być ten sam kirkut, który był koło mnie dlatego, że on się tak nazywał „stary kirkut” [chodzi o nowy cmentarz żydowski]. Natomiast ja go nie rozpoznaję w ogóle z tych zdjęć. On już wygląda przyzwoicie, porządniej jest, są jakieś macewy, jest uporządkowany dosyć. Wtedy to był po prostu... no śmietnik.

Ja jestem w ogóle zdumiona, że cokolwiek się odnalazło, bo stoją jakieś nagrobki. Ja nie pamiętam jednego stojącego nagrobka wtedy, jak ja przychodziłam. Albo kawałki tych nagrobków były, albo były tak już wrośnięte w ziemię, że nic nie było widać. Wątpię, żeby cokolwiek przetrwało. Bo jeśli coś przetrwało, to tam, gdzie było za ogrodzeniem, za wysokim płotem. Na przykład w Warszawie cmentarz na Okopowej, to ja go pamiętam jeszcze sprzed wyjazdu z Polski. I on był ogrodzony. Natomiast tam, gdzie były otwarte te cmentarze, a ten w Lublinie, ja nie pamiętam, żeby tam było jakiegokolwiek ogrodzenie, bo tam każdy wchodził. Tam naprawdę było takie pobożowisko i śmietnik. Była raczej trawa albo jakieś kamienie, na których można było usiąść. Nie było żadnych ławek. To wszystko było w stanie straszliwego zapuszczenia, zarośnięcia chwastami, nawianych czy pozruczanych śmieci.

Data i miejsce nagrania	2013-05-20, Londyn
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Redakcja	Aleksandra Bańkowska
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"